

Op zoek naar kinderlijke onschuld

Nazi, pedofiel, racist – fotografisch kunstenaar Ruud van Empel is voor van alles uitgemaakt. In Utrecht toont hij zijn nieuwste met de computer gemaakte fotowerken. 'Dat mensen zo heftig op mijn werk reageren, vind ik vleidend.'

tekst Pieter Kottman

Aan het eind van het gesprek met fotografisch kunstenaar Ruud van Empel komt er een zap uit de mouw. Hij wijst naar een serie werken aan de wand achter de computer waarop hij zijn beelden componeert. Veel ervan heeft hij afgekeurd, zegt hij. Bijna terloops voegt hij eraan toe: 'De bovenste rij is autobiografisch.' Ze zien een foto van typische wederopbouwhuiskes, bijna nog karikaturaler dan Alex van Warmerdam die toont in zijn film *De Noordlingen*. Op de foto crast staat een angstige jongetje, daarnaast een bloemenveld, en daarnaast een foto van een vrouw die met haar rug naar de toeschouwer op de rand van een bed zit. De rits van haar jurk is open, haar blote rug is bezaaid met blauwe plekken.

'Ja', zegt Van Empel aarzeliend: 'Mijn vader mishandelde mijn moeder. Eh, structureel, ja. Dat was inderdaad vrij vervelend. Heel beklemmend, ja. Nee, een lange zomer is mijn jeugd niet geweest. Dit beeld herinner ik me van toen ze me haar verwondingen eens liet zien. Toen was ik vijftien of zo.' Ook zegt hij nog: 'Dit soort dingen was vrij normaal hoor, toen, zeker in de straat waar wij woonden.'

Kan zijn, maar is hij in zijn werk niet zijn jeugd aan het herscheppen? Van Empel aarzelt weer, zwijgt. Zept dan: 'Nou, herscheppen...' Weet het uiteindelijk: 'Ik zoek wel naar onschuld. Die wil ik graag weergeven.'

Waarmee wij het begin van het gesprek zijn. Toen vertelde hij dankzij zijn werk 'voor alles uitgemaakt' te zijn. Wegens zijn portretten van blonde meisjes in een bos was hij een 'nazi'. De meisjes waren 'arisch'. Ook was hij een 'pedofiel'. Omdat de vrouwen die hij portretteerde niet sexy bevonden werden, was hij trouwens ook nog 'homo'. Toen hij van de weeromstuit en om te laten zien dat het hem niet ging om de kleur van zijn personages, zwarte kinderen afbeelde, werd hij een 'racist'.

In zijn werkkamer in zijn huis aan een Amsterdamse kade moet hij er een beetje om grinniken. 'Ik heb geen enkele politieke bedoeling. Thema van die portretten is 'ouschuld'. Dan kom je al snel op kinderen – wat mij betreft van welke kleur dan ook. Dat mensen daar zo heftig op reageren, vind ik wel vleidend. Mijn werk laat ze niet onberoerd. Amerika was in dit opzicht interessant, want de reacties daar waren positief. Men zag in mijn afbeel-

Uit de serie *Generation #1, 2010*
Ruud van Empel: 'Dankzij het individualisme van de kinderen is het geen saai beeld.'

ding van het zwarte kind de onschuld en de schoonheid en die waren in verband met zwarten totaal nieuw.'

Venus

Van Empel (Breda, 1958) brak in 2005, ook internationaal, door met zijn serie *World, Moon, Venus*. De serie was onder de titel *Picturing Eden* te zien in Rochester, New York. Het gaat om grote, deels forse en felgekleurde fotowerken, die kinderen in een paradijselijke natuur tonen. Grootste blikvangers waren van meer af aan de haarscherpe close-ups van diepgewarte kinderen, wier huidskleur hevig contrasteert met een uitbundig groene, tropisch aanvoelende omgeving. Het werk *World 17*, 1 bij 3 meter groot, toont een zwart jongetje dat tot aan zijn ogen is ondergedompeld in een water vol met felgroene liebliebellen. Het bracht op een velling

Uit de serie *Untitled #*, 2004

„Het thema onschuld wordt versterkt door de witte jurk, een mooi symbool in uiteenlopende culturen. Ook bij dit werk zijn vooral de ogen sterk bewerkt.”

► In New York vorig jaar bijna 120.000 dollar op, een record-bedrag voor een werk van Van Empel.

Opgeleid als grafisch vormgever begon Van Empel, na een korte periode van ontwerpen in opdracht, begin jaren tachtig video's en geëscandeerde foto's te maken. Midden jaren tachtig ging hij samenwerken met regisseur Pieter Kramer en vooral met Arjan Ederveen en Tosca Nitterink, die naam maakten als het duo Theo en Thea. Hij was de vormgever van de televisieserie, uitgezonden door de VPRO en werd art director van hun film *Theo & Thea en de ontmaskering van het tenenkaasimpermium* (1989).

„Het was een heerlijke tijd. Toen we begonnen, hadden we nauwelijks geld. Voor nog geen tweehonderd gulden moest ik een decor in elkaar flansen. Dat stimuleert je creativiteit. Toen we door het enorme succes van Theo en Thea veel meer middelen kregen, was voor mij de lol eraf. Ik werd onderdeel van een machinerie en moest mijn plannen afstemmen met anderen. Ik werk naar eigen idee, ik ben geen uitvoerder van die van anderen. Laatst heb ik op aandringen van mijn New Yorkse galeriehouder een opdracht van de *The New York Times* geaccepteerd – het was zo goed voor mijn carrière, zo werd gezegd – maar het project liep uiteindelijk op niks uit.”

Cultuurperiode

Halverwege de jaren negentig begint Van Empel voor zichzelf te werken. Hij maakt een eerste serie geëscandeerde foto's: *The Office* (1995-2001). „Het waren collages, klassiek met schaar en lijmpot in elkaar gezet. Het was mijn 'cultuurperiode': ik liet wel mensen zien, maar ze waren slechts een klein onderdeel van een omgeving waarin voorwerpen domineerden. Die vormden een grafisch geheel. Pas daarna durfde ik mensen te portretteren en ging de natuur een dominante rol spelen in mijn werk. Mijn laatste series waren stillevens van voorwerpen die uit de inboedels van mijn ouders kwamen. Die heb ik weer bij elkaar gebracht, want ze waren, nadat de kinderen het huis waren, uit elkaar gegaan.”

Portretteren is in Van Empels wereld een betrekkelijk begrip. Mensen die zichzelf denken te herkennen in zijn portretten, wat regelmatig gebeurt, vergissen zich. Hij bouwt de gezichten van zijn 'figuurtjes' zoals hij ze zelf noemt, stukje bij beetje op, op de computer. De methode heeft hij in de loop der jaren zelf ontwikkeld. Hij wijst weer naar de wand achter zijn bureau, naar een portret van een schoolklas. „Ieder gezicht is opgebouwd uit talloos veel stukjes. Ik beschik over een enorme hoeveelheid portretten van modellen die ik in de loop van de jaren heb gefotografeerd. Ik ben soms maanden met één werk bezig.”

En dan keurt hij er zoveel af? Ja, zegt hij en hij wijst naar twee foto's van een bos. Op het ene is een dicht bos te zien, op het andere staat een hert, aan het einde van een tra. „Die is goed”, zegt hij. „Door die diepte en dat hert is er maar één aandachtspunt, terwijl bij dat dichte bos het oog niet weet waar het kijken moet.” Vierkante portretten van meisjes, met op de achtergrond lichten, zijn ook afgekeurd, omdat

Uit de serie *Souvenir #*, 2008

„Stilleven van keukenspullen uit mijn ouderlijk huis. Het is geen camp of slechte styling, het gaat om de werkelijkheid van toen. Ook is het oude troep, die ik maar niet kan weggooien.”

Uit de serie *Brothers & Sisters #*, 2009

„Het kostte veel moeite de gezichten een gevoelige uitdrukking te geven. Ze kijken ook wel ernstig. De truien heeft mijn moeder nog gebreid voor mij, jaren geleden.”

The Office # 25, 1997

„In deze serie zijn de mensen ondergeschikt aan de voorwerpen. Er is nog een verband met de film- en televisiedecors die ik daarvoor maakte.”

Uit de serie *Theatre #*, 2010

„Ik heb hiervoor meerdere schetsen gemaakt en weer afgekeurd. Het duurde lang voordat dit werk af was. Een klassieke compositie werkt het beste, met een duidelijk focuspunt in het midden en daaromheen details die pas opvallen als je langer kijkt.”

» ze naar zijn oordeel te veel lijken op het werk van de Duitse kunstenaar Loretta Lux. „Mijn beelden zijn veel intensiever bewerkt, maar de hare zijn ook vierkant en tonen ook luchten.”

Vindt hij het vervelend soms met haar vergeleken te worden? „Nee”, zegt hij. „Het deert me niet. Mijn werk is verontrustender en ontregelt meer. Dat is althans mijn ambitie.”

Betekent dat dat hij het portret van zijn moeder

zal goedkeuren? Hij moet er nog aan werken, zegt hij. Maar besluit dan: „Het wordt niet voor de verkoop. Het is te privé om prijs te geven. Het kan hooguit in een boek.” <

➤ **Ruud van Empel 'Wonder' tot 4 dec, wo t/m za 13-17 uur in Flatland Gallery, Lange Nieuwstraat 7 in Utrecht. Zie ook ruudvanempel.nl**

Uit de serie World #17.2006

Dit werk (3 x 1 meter) bracht op een veiling bijna 120.000 dollar op. „Dit beeld heeft veel stadia gekend. Eerst was het hoofdje onder water. De ogen net boven bleek het spannendst.”

Fotowerken Ruud van Empel, met dank aan Flatland Galerie

Drukkerij
Roto Smeets
Contact
NRC Weekblad,
Postbus 8987,
3009 TH Rotterdam,
010 406 6333,
weekblad@nrc.nl
Advertentie NRC Media BV,
010 406 7393,
advertentie@nrc.nl
Klantenservice
nrc.nl/service
088 572 0572
Bezorgservice
nrc.nl/service
088 572 0555

Cover Alarmpistool
Tanfoglio GT 28, omgebouwd tot moordwapen
Beeld Studio NRC

12

tentoonstelling

24 Ruud van Empel

Fotografisch kunstenaar Ruud van Empel over zijn nieuwste computerwerken. Hij vindt het vleitend dat mensen zo heftig op zijn kunst reageren. 'Ik zoek naar onschuld.'

- 5 m/v van de week & beest van de week
- 18 in Washington Margriet Oostveen
- 29 overpeinzingen Montag
- 30 binnenkijken bij Marlies Veldhuijzen
- 32 radicale geldtips Erica Verdegaa
- 32 mode Aynouk Tan
- 34 aan de wandel Joyce Roodnat
- 34 huizendokter Agnes Koerts
- 37 eten & gegeten Joep Habets
- 38 waar is Rinus Israel & familiefoto
- 41 selectie, radio en tv zaterdag & zondag
- 46 puzzelen cryptos, sudoku, gezocht